

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

2.7.2004

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 Valtioneuvosto

Asia

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto luonnoksesta hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta keskusteli luonnoksesta hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi kokouksessaan 16.6.2004 ja antoi lausunnon hyväksymisen työvaliokunnalle. Työvaliokunta on hyväksynyt lausunnon 2.7.2004.

Tasa-arvoasian neuvottelukunta pitää hyvänä, että ministeriöt ovat laatineet hallituksen tasa-arvo-ohjelman. Suomen hyväksyessä Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman se sitoutui laatimaan kansallisen tasa-arvo-ohjelman. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta jää odottamaan hyvän alun jälkeen yhteiskunnan eri toimijat laajemmin huomioon ottavaa *kansallista tasa-arvo-ohjelmaa*. Sen laatimiseen tulisi osoittaa erilliset resurssit.

Kansallisessa tasa-arvo-ohjelmassa tulee käsitellä *kaikkia Pekingin julistuksen kahta toista kohtaa*. Hallituksen ohjelmassa ei käsitellä lainkaan mediaa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Etenkin julkisen tilan pornografisoituminen, katukuvan seksuaalisointi, edellyttää usean tahon yhteistyötä ja aiheeseen liittyvää tutkimusta. Ohjelmassa ei myöskään käsitellä ympäristökysymyksiä.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että hallituksen tasa-arvo-ohjelma tulee viedä *eduskuntaan keskusteltavaksi*, jotta ohjelma saa sille kuuluvan painoarvon. Näin voidaan myös valmistautua Pekingin toimintaohjelman 10-vuotisseurantaan YK:ssa naisten asemaa käsittelevässä toimikunnassa keväällä 2005.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää merkittävänä, että sukupuolten väliset tasa-arvokysymykset sisällytetään myös *hallituksen neljään politiikkaohjelmaan*. Olennaiseksi muodostuu tasa-arvokysymysten *seuranta ja raportointi* koko ohjelmakauden ajan.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta lausuu seuraavassa yksityiskohtaiset kantansa hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta luonnoksen otsikoinnin mukaisesti:

2. Tasa-arvolain uudistaminen

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää erittäin tärkeänä, että uuden tasa-arvolain toimeenpano varmistetaan riittävällä koulutuksella. Virkamiehet tulee sitouttaa uuden

lain toteuttamiseen järjestämällä myös heille lakiin liittyvää koulutusta. Uuteen tasa-arvolakiin liittyvää opetusmateriaalia tulee laatia, esimerkiksi opetusvideo. Neuvottelukunta esittää lisättäväksi:

- *Huolehditaan siitä, että viranomaisten toimesta järjestetään riittävää koulutusta lakiuudistukseen liittyen.*
- *Tasa-arvovaltuutetun toimistoon turvataan lain toimeenpanon edellyttämät resurssit.*
- *Tasa-arvolain seurantaa tehostetaan.*

3. Tasa-arvo työelämässä

3.1. Työpaikkojen tasa-arvosuunnittelua vahvistetaan

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa todetaan, että työpaikkojen työsuojelutarkastuksilla kannustetaan työpaikkoja tasa-arvosuunnitteluun. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää työsuojeluviranomaisia keskeisinä kun sukupuolten välisiin tasa-arvokysymyksiin halutaan vaikuttaa työpaikkatasolla. Tasa-arvoviranomaisten nykyiset resurssit eivät ole riittävät työpaikkojen neuvonta- ja valvontatyöhön. Neuvottelukunta esittää kohtaan lisättäväksi:

- *Työsuojeluviranomaisten roolia ja osaamisresursseja lisätään tasa-arvosuunnittelun tukijoina ja valvojina.*

3.4. Sukupuolen mukaisten palkkaerojen pienentäminen

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa todetaan, että selvityshenkilö kartoittaa millä edellytyksillä työmarkkinaosapuolet ja valtio voisivat rakentaa koko työmarkkinakentän kattavan samapalkkaisuusohjelman. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan mielestä tämä ei riitä. Neuvottelukunta esittää lisättäväksi:

- *Hallituskaudella laaditaan samapalkkaisuutta edistävä ohjelma, jota ryhdytään toteuttamaan.*

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi kohdan

3.8. Julkista rahoitusta saavat kehittämisprojektit ja siihen tekstiksi

- *Sukupuolten tasa-arvon edistäminen otetaan huomioon julkista rahoitusta saavien työelämän kehittämisprojektien kriteereissä. Rahoituksen saamisen ehtona voisi mm. olla, että yrityksen tasa-arvosuunnittelu on kunnossa.*

4. Naisten määrän lisääminen taloudellisessa ja poliittisessa päätöksenteossa

Kohdassa tulee tarkastella syitä miksi naisia ei ole riittävästi johtavissa asemissa. Tullee tarkastella tarjolla olevaa johtajakoulutusta sekä uralla etenemisen kannalta välttämättömiä verkostoja ja kannustamista. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi:

- *Järjestetään sopivaa johtajakoulutusta.*

5. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen, prostituution ehkäisy ja naiskaupan uhrien suojeleminen

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää perheväkivaltakäsitteen korvaamista sukupuolistunut väkivalta –käsitteellä.

5.1 Yleiset toimintalinjat

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan ehkäisyyn pyrkivän vuosien 2004 - 2007 toimintaohjelmaa käsittelevän kohdan jälkeen:

- *Toimintaohjelman toteuttamiseen tarvittavat resurssit tulee laskea ja varata kunkin vastuutahon seuraavien vuosien kehyksiin.*
- *Väkivaltatyön alueelliset kehittämiskoordinaattorit palkataan vuoden 2004 aikana.*

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta on huolestunut nais- ja lapsikaupan, parituksen ja prostituution lisääntymisestä. Neuvottelukunta on 25.11.2003 jättänyt sosiaali- ja terveysministeri Sinikka Mönkäreelle aloitteen sellaisen valtion virkamiehiä koskevan ohjeen laatimiseksi, jossa henkilöstö virkamatkoillaan sitoutuu olemaan ostamatta seksiä. Myös kysyntään on puututtava. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi ihmiskauppaa käsittelevän osuuden jälkeen:

- *Laaditaan kaikkia valtioon työsuhteessa olevia koskevat ohjeet, jossa henkilöstö työmatkoillaan sitoutuu olemaan ostamatta seksiä.*

Kansallisessa tasa-arvo-ohjelmassa suositellaan työmarkkinakeskusjärjestöille vastaavien ohjeiden laatimista kaikille suomalaisille yrityksille. Näin jatkettaisiin keskusjärjestöjen aiempaa vastaavaa yhteistyötä. Ne ovat vuonna 2002 tuottaneet yhteisen suosituksen sukupuolisen häirinnän ja ahdistelun kieltämisestä työpaikoilla (Hyvä käytös sallittu – häirintä kielletty!).

5.3 Väkivallan vastaisen työn koordinointi

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaluonnoksessa todetaan, että yhteistyöverkostoja parannetaan. Ohjelmaan tulee kirjata *miten tämä työ tehdään*. Edelleen ohjelmassa todetaan, että selvitetään valtakunnallisen väkivaltatyön koordinaatioyksikön perustamista. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että koordinaatioyksikkö tulee perustaa hallituskauden aikana. Yksikön tarpeellisuus on tullut selvästi esiin Stakesissa toteutetun naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ja prostituution ehkäisyhankkeen päätyttyä vuonna 2002. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan väkivaltajaosto on jo 1990-luvun alussa esittänyt Väkivalta-instituutin perustamista.

- *Hallituskauden aikana perustetaan valtakunnallinen väkivaltatyön koordinaatioyksikkö ja varataan sille riittävät resurssit.*

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi kohdan:

5.4. Väkivaltatutkimus

Tilastokeskuksen ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan yhteistyönä koottiin vuonna 1997 laaja tutkimusaineisto miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta. Se julkaistiin seuraavana vuonna Usko, toivo, hakkaus –nimisenä raporttina. Ansioitunut tutkimus on ollut paljon esillä myös kansainvälisillä foorumeilla. Aineiston kokoamisesta on jo yli seitsemän vuotta, joten tutkimus tulee uusia pikimmiten.

- *Hallituskauden aikana toteutetaan uusintatutkimus miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta, väkivallan yleisyydestä ja sen ilmenemismuodoista.*

6. Varhaiskasvatus ja koulutus

6.3. Segregaation purkaminen koulutuksessa

- *Selvitetään jo päiväkodista alkaen onko koulujärjestelmässämme mekanismeja, jotka luovat ja ylläpitävät segregaatiota. Oppimateriaaleihin kiinnitetään erityistä huomiota.*
- *Huolehditaan, että oppilaitokset laativat sekä henkilöstöpolitiikkaa että opetustyötä koskevat tasa-arvosuunnitelmat edistämään sukupuolinäkökulman huomioonottamista opetustyössä.*
- *Lisätään hankkeita, jotka kannustavat miehiä hakeutumaan naisvaltaisille aloille esimerkiksi ESR-hankkeina.*

7. Tasa-arvon edistäminen kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikassa

7.3. Nuorisopolitiikka

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että tyttötyön ja poikatyön menetelmiä kehitetään ottaen huomioon ongelmien erilaisuus. Median vastuu on suuri tyttö-, poika-, nais- ja mieskuvan luomisessa. Nuoret tytöt esitetään sekä mainoksissa että mediassa yleisemminkin seksistisesti.

- *Käynnistetään tutkimusprojekti julkisen tilan pornografisoitumisesta. Projektissa kiinnitetään erityistä huomiota viihteen ja median luomaan kuvaan tytöistä ja pojista, näin muodostuvista nais- ja mieskuvista.*

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan Mies- ja mediajaoston yksi painopiste on poikiin ja nuoriin miehiin keskittyvä työ. Viihteen tarkastelua pidetään tärkeänä, koska se on poikien ja nuorten miesten useimmin kuluttama media. Jaoston tavoitteena on kartoittaa meneillään olevia poikaprojekteja ja tarkastella niiden suhdetta tyttöprojekteihin. Hiljattain kansalaisjärjestöjen yhteistyönä julkaisema tyttöjen ihmisoikeuksia käsittelevä Friidu-aineisto on esimerkki alueella tapahtuvasta myönteisestä työstä.

8. Naistutkimuksen tukeminen ja koordinointi

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa todetaan, että naistutkimuksen informaatio- ja dokumentaatiotoiminta ei ole valtakunnallisesti järjestetty pysyvälle pohjalle, toisin kuin muissa Pohjoismaissa. Nais-, mies-, gender- ja tasa-arvotutkimustietoa tarvitaan jatkossa erityisen paljon tasa-arvosuunnittelun ja valtavirtaistamisen tueksi. Mm. kaikki ministeriöt tarvitsevat tätä tietoa, jotta lakien ja talousarvioiden suvaaminen olisi mahdollista. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittääkin:

- *Perustetaan valtakunnallinen informaatio- ja dokumentaatiokeskus jonkin jo olemassa olevan yksikön yhteyteen. Toimintaan varataan riittävät resurssit.*

Suomalainen naistutkimus todettiin hiljattain tehdyssä kansainvälisessä arviossa korkeatasoiseksi. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää kansainväliseen arviointiraporttiin viitaten, että

- *Naistutkimus vakiinnutetaan oppiaineena, jolla on tutkinnonanto-oikeus.*
- *Kaikki naistutkimuksen määräämät professorit vakinaistetaan.*

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää edelleen, että

- *Opetusministeriö ottaa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulosohjausneuvotteluissa esiin tasa-arvosuunnitelmien sisältökysymykset.*

9. Miehet ja tasa-arvo

Lausunnossa käsitellään miehet ja tasa-arvo –teemaa tarpeen mukaan kunkin sisältöalueen kohdalla. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että

- *Kehitetään tasa-arvo- ja sukupuolitietoista koulutusta kaikilla koulutusaloilla varhaiskasvatuksesta yliopisto-opetukseen.*

Ase- ja siviilipalvelus tavoittavat lähes koko poikien ikäluokan. Ne käydään vaiheessa, jolloin mieheyteen ja naiseuteen liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia. Palvelus tarjoaakin erinomaisen tilaisuuden järjestää tasa-arvo- ja sukupuolitietoista koulutusta. Koulutuksessa voitaisiin käsitellä mieheksi ja naiseksi kasvamista paitsi suomalaisessa valtakulttuurissa myös muissa kulttuureissa. Koulutuksessa tulisi ottaa esiin myös naiskauppaan ja prostituutioon liittyvät kysymykset esimerkiksi eversti (nyk. prikaatikenraali) Juha Kilpiän 8.3.2002 laatiman ”Naisten aseman huomioon ottaminen rauhanturvaamistoiminnassa” muistion mukaisesti. Tästä varusmies- ja siviilipalvelusmiesajan peruskoulutuksesta voitaisiin järjestää syventävät opinnot rauhanturvatehtäviin lähteville kehittämällä jo nyt käytössä olevaa oikeansuuntaista koulutusta. Suomalaisten rauhanturvatehtävien perusarvot demokraattisen yhteiskunnan rakentaminen ja ihmisoikeuksien – myös naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien – kunnioittaminen olisivat koulutuksen runkona. Rauhanturvajoukkojen koulutuksessa korostuisi entisestään monikulttuurinen ote. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää liittäväksi hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan:

- *Puolustusvoimissa ja siviilipalveluksessa kehitetään tasa-arvo- ja sukupuolitietoista koulutusta, jossa huomioidaan myös monikulttuurisuus.*
- *Rauhanturvatehtäviin lähtevien koulutus perustuu demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Koulutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota myös naisten ja tyttöjen ihmisoikeuskysymyksiin.*

10. Valtavirtaistaminen ja tasa-arvon edistäminen valtionhallinnossa

Valtavirtaistamiskoulutus ja tietotuotanto

Otsikon alla käsitellään myös edellytyksiä kunnissa tapahtuvalle sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiselle. Kunnissa tehtävällä tasa-arvotyöllä onkin laajat vaikutukset kansalaisten elämään. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa todetaan, että tasa-arvotyön edistämiseksi kunnallistasolla on valmistunut kaikille avoin kuntatason tietopankki ja edelleen, että tietopankin resurssointi ja päivittäminen selvitetään. Tasa-arvoasian neuvottelukunta katsoo, että työhön tähän mennessä käytetyt resurssit menevät hukkaan ellei

- *Jo luodun kuntatason tietopankin jatkoresurssointi ja päivittäminen turvataan.*

Talousarvion valtavirtaistaminen

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää merkittävänä, että hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa esitetään tavoitteeksi, että vuoden 2008 valtion talousarvio valmistellaan uusien sukupuolinäkökulman huomioonottavien ohjeiden mukaan. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan Tutkimus- ja kehittämisjaosto kokoaa tietoa kuntien talousarvioiden valtavirtaistamisesta. Aiheesta järjestetään paneelikeskustelu syksyllä 2004.

10.2 Tasa-arvoasioiden resurssointi ja organisointi

Jotta sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen valtionhallinnossa onnistuisi tulee ministeriöissä jo olevien sukupuolten tasa-arvotavoitteen edistämisen kannalta kes-

keisten avainhenkilöiden saada riittävät ajalliset ja toimintaresurssit tehtävään työhön. Työ edellyttää myös perustettavaa tukiverkostoa.

- *Taataan ministeriöiden tasa-arvokysymyksistä vastaavien henkilöiden ajalliset ja toimintaresurssit tasa-arvotyöhön.*
- *Sosiaali- ja terveysministeriössä sijaitsevien tasa-arvo-organisaatioiden resursseja lisätään, kuten hallitusohjelmaan on kirjattu.*

10.3. Valtiotyönantajan tasa-arvoa tukeva henkilöstöpolitiikka

- *Tavoitteena on, että adoptiovanhemmat rinnastetaan biologisiin vanhempiin työ- ja virkaehtosopimusten perhevapaasäädöksissä.*
- *Miehiä ei saa asettaa naisia huonompaan asemaan työ- ja virkaehtosopimusten perhevapaasäädöksissä.*

12. Tasa-arvotavoitteet kansainvälisessä ja EU-yhteistyössä

12.1 Suomen toiminta tasa-arvon edistämiseksi Euroopan unionissa

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi:

- *Suomi asettaa EU-puheenjohtajuuskaudellaan sukupuolten tasa-arvokysymykset keskiöön.*
- *Yleisen- ja yhtäläisen äänioikeuden 100-vuotistaivalta juhlitaan vuonna 2006.*
- *Suomi vaikuttaa omalta osaltaan siihen, että EU nostaa omassa toimissaan ja toimielimissä myös käytännössä sukupuolten tasa-arvon keskeiseksi periaatteeksi.*

12.4 Siviilikriisin hallinta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää lisättäväksi:

- *Siviiliyhteiskunnan rakentamisessa otetaan alusta alkaen tasa-arvotavoitteet työn perustaksi.*
- *Valmisteilla oleva lakiehdotus ”Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan” toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 suositukset.* Ne käsittävät mm. naisten määrän lisäämisen operaatioiden kaikilla tasoilla, naisten ja tyttöjen erityistarpeiden huomioimisen, naisjärjestöjen tukemisen ja konsultoinnin sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisen henkilöstön koulutuksessa.

Puheenjohtaja

Sirkka-Liisa Anttila

Pääsihteeri

Hannele Varsa